

історії-буття. Але якщо Пококк зображає історію як співвідношення між мовою та окремим моментом її розвитку, то Скіннер бачить у такому співвідношенні не історію власне, а лише інструмент, завдяки якому історія існує. Як в одному, так і в іншому випадку все ж таки залишається неясним, що ж задає механізм, завдяки якому те чи інше співвідношення взагалі стає можливим?

Треба зазначити, що Пококк та Скіннер не дуже часто працюють у спільних проектах. На заваді, мабуть, стає вищезгадана принципова відмінність у їхніх підходах. Зазначимо, що колективна праця, присвячена історії британської політичної думки, вийшла, наприклад, без участі Скіннера, хоча він і є одним із найкращих у світі спеціалістів з ранньої модерної історії.

Книжка «Типи Британської політичної думки» складається з трьох частин. До першої частини, яка називається «Церква, двір та рада», увійшли цікаві дослідження «Доба Генріха VIII» (Джон Гай), «Єлізаветинська політична думка» (Доналд Р. Келлі) та «Королівська влада, рада та закон у Британії перших Стюартів» (Лінда Леві Пекк). Друга частина («Розпуск, реставрація та революція») містить історіографічне есе Вільяма М. Ламонта «Пуританська революція», статтю Пококка «Міжцарювання та реставрація» й дослідження Говарда Неннера «Доба пізніх Стюартів». Тема третьої частини – «Комерція, імперія та історія» – розкривається у дослідженнях Ніколаса Філіпсона «Політика та чемність у правління Анни та перших представників Ганноверської династії» та роботах Пококка «Політична думка в англomовному атлантичному світі (1760 – 1790). I. Імперська криза» й «Політична думка в англomовному атлантичному світі (1760 – 1790). II. Імперія, революція й кінець раннього модерного часу». Закінчується книжка епілогом «Чому історія мусить щось значити? Політична теорія та історія дискурсу», написаним у дусі Пококка Гордоном Дж. Шохетом. Загалом можна сказати, що цією книжкою заявила про себе на повний голос вже «школа Пококка» в інтелектуальній історії.

Ростислав Димерець

M. Hrushevsky. History of Ukraine-Rus'. – Vol. 1: From Prehistory to the Eleventh Century / Translated by Marta Skorupsky; Edited by: Andrzej Poppe, Consulting Editor and Frank E. Sysyn, Editor-in-Chief with the assistance of Uliana M. Pasicznyk. – Edmonton-Toronto, 1997. – 602 p.

Не буде перебільшенням назвати опубліковану між 1898 і 1937 роками монументальну (в десятих томах) «Історію України-Руси» Михайла Грушевського неперевершеним досі твором української історіографії новітньої доби історії України. Вона стала справжнім маніфестом в оборону права на існування окремої української історії, адже історик рішуче виступив проти усталеної працями М. Карамзіна, М. Погодіна і С. Соловйова так званої «звичайної схеми» російської історії, за якою історія великоросійської держави розглядалася у

вигляді безперервного процесу, початок якого буцімто сягає епохи розселення слов'янства і становлення Київської держави, в другій половині XII ст. його продовжує Північно-Східна Русь (Владимир), далі – Московська держава і, нарешті, завершує Російська імперія XVIII – XX ст. Либонь саме тому, розроблена Михайлом Грушевським модель-схема української історії стала основою відродження української національної історіографії. Пригадую, яким шаленим читацьким попитом користувалися щойно перевидані в Україні на початку 90-х років праці найвидатнішого українського історика. Спрага інтелектуалів «на Грушевського» не вгамована й досі. Підтвердженням чому можуть слугувати численні наукові й не зовсім наукові дискусії навколо, наприклад, «народництва» Грушевського та концептуальних засад його творчості. Вельми симптоматичними є, хай і на побутовому рівні, прохання моїх зарубіжних колег «пошукати за Грушевським».

І ось, нарешті, завдяки матеріальній підтримці Петра й Іванни Стельмахів та інтелектуальним зусиллям багатьох науковців, передусім співробітників Центру досліджень історії України ім. Петра Яцика при Канадському інституті українських студій маємо англomовний переклад першого тому «Історії України-Руси» у видавничій серії «The Hrushevsky Translation Project».

Очевидно, не має потреби переповідати зміст цієї книги, яка хронологічно охоплює період до початку XI ст. Проте, слід зазначити, що, на відміну від українського аналога 1991 року, приємне враження справляє культура видання. Книга не тільки ошатно оформлена ззовні, а й має вдало продуману внутрішню структуру. Крім власне авторського тексту, який переклала, як на мене, напрочуд вдало Марта Скорупська, видання містить велику, властиво програмну статтю-передмову головного редактора «Історії України-Руси» Франка Сисина та передмову до її першого тому дорадчого редактора – Анджея Поппе. Останній докладав чимало зусиль до складання обширної (понад тисячу сімсот позицій) бібліографії праць, якими користувався і цитував Михайло Грушевський у першому томі своєї «Історії України-Руси».

Переконаний, що поява рецензованої книги, реалізація цього видавничого проекту, спричиниться до справжнього, інтелектуального відкриття України в англomовному світі. Відкриття, що претендує стати сенсаційним.

Володимир Ричка

В.М.Ричка. Церква Київської Русі (соціальний та етнокультурний аспект). – Київ: Інститут історії України, 1997. – 208 с.

Напрямок наукових студій, який репрезентує рецензована книга, започаткований дослідниками XIX – XX століття й після 1917 року був практично втрачений під тиском вульгарно-атеїстичних поглядів, через що історія давньоруської Церкви є чи не найбільшою «білою плямою» ранньосередньовічної історії, чи не єдиною її темою,